

Реферат на тему: "Степан Олійник"

Степан Олійник

Реферат на тему:

"Степан Олійник"

Більше двадцяти років минуло відтоді, як не стало Степана Олійника. Цю людину знали — без перебільшення — всі жителі СРСР і за кордоном. Поет-гуморист, сатирик майже чотири десятиліття віддав праці в літературі і понад п'ять десятиріч — журналістиці. Викривав міщанство, ницість, хабарництво, сутяжництво, тобто все те, що не прикрашає людину. Боровся за ствердження добра і правди, чесності й благородства. Без його творчості неможливо уявити українську сатиру і гумор.

Народився Степан Олійник 3 квітня 1908 року в селі Пасисели на Одещині в багатодітній хліборобській сім'ї. Від тяжких злигоднів батьки вирішили емігрувати до Канади або в Кустанайську область. Як згадувала сестра письменника, вже й коней запрягли... (Мали б ми ще одного письменника в діаспорі.) Та порятував дядько Захарій, забравши родину в своє село — Третю Миколаївку. Нині це Левадівка. В імперіалістичну, тобто Першу світову війну батька мобілізували на фронт. Степан був найстарший, отож доводилося і по господарству поратися, і в полі орати, сіяти, косити, й молотити. До школи мати проводжала сина за народним звичаєм. Спекла калач — для вчителя. У школу треба нести святий хліб, бо починаєш велику справу — ідеш навчатися грамоті. А ще поставила на коліна молитися Богові, "щоб помагав учитися і дав добру пам'ять". Наука хлопцеві давалася легко. Уже в першому класі написав лист до батька, який перебував у австрійському полоні. Друкованими буквами скомпонував цидулку до Австро-Угорщини. Тато її одержав, і "весь барак плакав", коли читали виведені дитячою рукою слова.

Після закінчення чотирирічки постала дилема: вчитися далі чи ставати до плуга. Тому батько запитав учителя, як їм бути далі. На що той відповів: "Сын ваш способный к учебе, но у него "суконный язык". Не повірив тато йому. Гнідими кіньми повіз Стюпу до Одеси, в школу імені Лесі Українки. "Виводили в люди" хлопця гуртом. У господарстві була корівчина, отож сестри Оля й Мотря по черзі носили, перебрівши річку, молоко на ринок. Виручали щомісяця по 5 карбованців. Увесь отой заробіток посилали Степанові.

Коли в 1930-му батько потрапив під "розкулачку", юнак уже був студентом. Ясна річ, сина "ворога народу" з вузу виключили, і він влаштувався на роботу рульовим на кораблі "Ленін". А коли через рік відновився в педінституті, то заарештували вже самого. "Українського буржуазного націоналіста" "чорний ворон" повіз у ДОПР прямо з гуртожитка. За те, що складав дотепні частівки для студентської стіннівки "Синя блуза". Та 1931 рік був не такий жорстокий, як 1937-й. Отож хлопця невдовзі випустили. Можливо, врятувало те, що його друг Володимир Іванович звернувся з листом до "всесоюзного старости" Калініна від імені майже двохсот однокурсників. До

того ж охоронець забрав у в'язня блокнот із його віршами, і після того... став прихильнішим. Перебування в казематі не минулося безслідно: від нервового стресу захворів на епілепсію. Як згадувала сестра Ольга, під час нападів мати накривала сина хусткою і молилася. Ото й усе лікування. Відпустила недуга лише після війни.

У 1934 році закінчив педінститут. Працював кореспондентом газети "Чорноморська комуна", обійшов багато районів Одеської області. Зрідка друкував поезії в газетах. 1936-го почалися тотальні арешти. В кожному бачили потенційного запродавця, зловмисника, шпигуна. Агентурна мережа НКВС розширювалася. Звичайно, ясноокого товариського юнака, який ставав душею будь-якого товариства, не могли обійти увагою: запросили до відповідного кабінету й запропонували співпрацю. Та м'який, інтелігентний Олійник категорично відмовився. Була ще одна спроба схилити його на свій бік. Коли після війни повернулися до Києва, знову викликали на Короленка "для важливої розмови". Не піддався на умовляння, не злякався погроз. Тодішній сусід по квартирі на Саксаганського, 44, Олекса Гуреїв розповідав, що після візиту вражений і вкрай обурений письменник повторював раз у раз: "І що ви думаєте? Мені запропонували бути донощиком у нашій спілці. Я їм сказав, аби шукали іншого".

Не забував Степан Іванович друзів юності. Пам'ятав, що сам чудом урятувався від тоталітарного Молоха. Отож із болем завжди згадував студентського товариша Панька Педу — ніжного лірика, чудового майстра слова, якого високо цінував Павло Тичина: "... Тільки жить і творить! Не дали негідники. Загинув у 1937 році, у день свого 30-річчя, не знав завіщо, з ярликом "ворога народу", розлучений навіки з поезією і любов'ю". По пам'яті відтворив вірші друга, видав окремою книжкою "Горять огні". Домігся, щоб мученика посмертно прийняли до Спілки письменників України.

"Поганий
той сюжет, котрий
не підкріплюється життям"

Факти, які Олійник використовував для творів, були такими типовими, що часто люди впізнавали себе в його героях. Степан Іванович розказував, як після читання вірша "У клубі" до редакції "Перця", де він тоді працював, надійшов лист з Одеського обласного відділу кінофікації, в якому вказувалося: "... факти, про які йдеться у вірші,... підтвердилися. Вживемо заходів".

Анекдотично звучить оповідь про резонанс від "Номенклатурного Мацепури". Після появи в "Перці" цього фейлетону до його автора зателефонували з... республіканської прокуратури й попросили дати адресу високопоставленого чиновника, що зганьбив себе негідними діями.

Дехто з читачів гуморесок Олійника навіть постраждав. Так, працівника бензоскладу з Тернопільщини позбавили роботи за те, що... вголос читав "Дорогу даму". Та ще й коментував. А йшлося в сатирі про типову дружину секретаря райкому партії, котра зловживала посадовим становищем начальника-чоловіка. Після появи вірша в "Правде" дехто з керівних осіб каявся, визнаючи провину. Скажімо, секретар міському партії з Донбасу. Збереглася стенограма його виступу: "Критика в газеті,

стаття про "дорогу даму" були справедливими, і я їх повністю визнаю". Образ діда Терешка також взято із життя. Це був земляк, селянин із Одещини. Виступ його на колгоспних зборах в інтерпретації Олійника змушував сміятися до кольок у животі. Особливо у виконанні видатного майстра слова Юрія Шумського. Цей твір увійшов до репертуару великого артиста назавжди. Читав він гумореску й у Кремлі під час Першої декади українського мистецтва в Москві. Сміху Олійникового боялися, а самого його любили. Нащадок чорноморських козаків хотів бути якомога ближчим до народу. Навіть не користувався мікрофоном під час виступів. Говорив: "Так до людей ближче".

Часто повторював: "Поганий той сюжет, котрий не підкріплюється життям". І радив молодим колегам по перу дотримувати цього принципу. До слова, за все життя ні до кого не звернувся на "ти". Тільки на "ви".

"Коли вже у тебе така невидержка,
то пиши, сину,
але пиши правду..."

Якось батько застав сина вдосвіта за столом. Просидів він тоді ніч, складаючи першого дописа до районної газети. Бо переймався хлопчина тим, що про інші села пишуть, а про його — ні. Тож висмикнув із зошита папірець, запалив каганець і сів за кореспонденцію. Замість адреси вказав телефон редакції, думав, що то найголовніше. Адже апарата у вічі не бачив. Так у газеті "Червоний степ" за № 184 в 1925 році з'явилася дитяча наївна "Пригода з Іваном". Батькову настанову: "Ну що ж, коли вже у тебе така невидержка, то пиши, сину. Але пиши правду. Боже тебе спаси збрехати щонебудь" — запам'ятав назавжди. Ставши відомим письменником, часто казав, що в кожного свій шлях у літературу. Один летить літаком, інший їде поїздом, а йому випало йти пішки.

Ще в студентські роки, коли заарештували Степана Івановича, одним із свідчень "буржуазного націоналізму" стала українська сорочка. Донощик повідомляв, буцімто Олійник вербував у молодіжне підпілля лише тих, хто одягав вишиванки. Справді, свого часу поклялися вони з Володимиром Івановичем носити українські сорочки. Незалежно від моди. Як талісман. І на столі слідчого вона лежала поруч із конспектами та віршами. У першій своїй битві в 1941-му в Голосіївському лісі він теж був у ній. Командир парашутно-десантної бригади Олександр Родимцев неабияк здивувався, коли перед ним постав "вояк" із посвідченням газети "Червона Армія" не в гімнастерці, а в розірваній, вкритій пилюкою... українській сорочці. "Білобілетник" Олійник дістав тоді у подарунок трофейний пістолет.

Розповідали, що коли Степан Іванович лікувався в знаменитій одеській клініці Філатова, то теж не розлучався з вишиванкою. Його талісман приніс невимовну радість: після операції на очах, виконаної талановитим хірургом Надією Пучківською, почав бачити. Винятково скромний чоловік їй навіть не зізнався, що є депутатом Верховної Ради СРСР, кавалером орденів Леніна, Трудового Червоного Прапора і лауреатом Державної премії СРСР.

Степан Олійник воював, як кажуть, на пташиних правах, бо військова комісія

визнала його непридатним до армійської служби. Згодом генерал-майор Родимцев і поет ще раз зустрілися на берегах Волги. Війна знову наздогнала письменника під Сталінградом. Після евакуації пішов працювати в "Сталінградську правду". Коли ж ворог наблизився до міста, газета стала прифронтовою, а Олійник — прифронтовим кореспондентом. Створив образ веселого солдата, українського Тьоркіна. Маршал Чуйков розпорядився вірш "Сталінград" видати окремою листівкою. Її вручали новобранцям, коли ті переправлялися через палаючу Волгу. Чуйков читав уривок із цієї поезії на мітингу, присвяченому перемозі під Сталінградом.

Під час роботи в "Сталінградській правді" мало не втрапив у страшну халепу. У заголовку статті "Сталинград торжествует"... випала літера Р. У ті часи і не такі помилки ставали смертним вироком. Доля змилостивилася.

Наприкінці 1942 року прибув разом із дружиною Клавдією Іванівною до Саратова й одразу з'явився в редакції радіостанції імені Тараса Шевченка. Там зустрівся з давнім другом — Юрієм Шумським. Тоді вони й створили головного героя — Перця-Перчила, для радіожурналу "Перець на радіо", що мав неабияку популярність. Окремі епізоди передруковували й закидали на окуповану територію України.

Леонід Гайдай сам зізнався, що щаслива історія знаменитого фільму "Пес Барбос і незвичайний крос" почалася... з фейлетону Олійника. А було це так. Степанові Івановичу читач із Горяївки надіслав листа, в якому розповідав про місцевих вандалів, які глушать рибу динамітом. Під час такої "риболовлі" навчений собака одного з браконьєрів схопив запал і кинувся за господарем...

Створений за цією фабулою фільм закупили десятки країн світу. Він здобув високу відзнаку в Каннах. На його зйомках сформувалося чудове тріо акторів — Віцин, Нікулін, Моргунов. Потім Євген Моргунов згадував: "Если бы не было фельетона "Пес Барбос и необычный кросс", то не было бы и "Кавказской пленницы", "Самогонщиков", "Операции "Ы" и многих других фильмов... Начало всему этому — Степан Олейник!"

Фільм показували в посольствах Радянського Союзу, щоб розсмішити невдоволених чимось дипломатів. За словами колишнього посла колишнього СРСР у Австралії Басова, після демонстрування кінокомедії всі угоди підписували як належить.

Земляки письменника-гумориста щороку ось уже двадцять літ проводять на Одещині Олійниківські дні та Олійниківські читання. Заснували Всеукраїнську літературну премію імені Степана Олійника, Благодійний фонд. У селі Левадівці за кошти краян встановили пам'ятник односельцеві. Вийшли збірка вибраних творів та книга спогадів. Отже, збуджується дещо пригаслий інтерес до творчості Степана Івановича Олійника.